

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi vakuutusopimuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on lähettänyt 14 päivänä toukokuuta 2009 talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi vakuutusopimuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 63/2009 vp).

Lakialoite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt lakialoitteen laiksi vakuutusopimuslain 16 §:n muuttamisesta (LA 46/2007 vp — Janne Seurujärvi /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 27 päivänä syyskuuta 2007.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Marjo Lahelma, oikeusministeriö

- vakuutusylitarkastaja Tom Strandström ja matemaatikko Harri Isokorpi, sosiaali- ja terveysministeriö
- markkinavalvoja Päivi Turunen, Finanssivalvonta
- lakimies Riikka Rosendahl, Kuluttajavirasto
- johtaja Lea Mäntyniemi, Finanssialan Keskusliitto
- lakimies Ismo Heinström, Eläkesäätiöyhdistys — ESY ry
- toimitusjohtaja Irene Luukkonen, Vakuutus- ja rahoitusneuvonta
- pääsihteeri Sari Loijas, Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Kuluttajavirasto
- Suomen Kuluttajaliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan lisäyksiä ja muutoksia vakuutusopimuslakiin sekä eräitä tarkistuksia avioliittolakiin, velan vanhentumisesta annettuun lakiin, vakuutusyhtiölakiin ja vakuutus-edustuksesta annettuun lakiin. Esityksen tavoitteena on poistaa epäselvyyksiä ja ongelmia, joita vakuutusopimuslain käytännön soveltamisessa on tullut ilmi.

Vakuutusopimuslain yleistä soveltamisalaa muutettaisiin niin, että lain säännökset koskevat lähtökohtaisesti kaikkia vakuutuslajeja. Lain soveltamisalasta olisi edelleen suljettu pois jälleenvakuutus sekä lakisääteiset vakuutukset lukuun ottamatta liikennevakuutuksia, potilasvakuutuksia ja ympäristövahinkovakuutuksia, joihin sovelletaan vakuutusopimuslain säännöksiä siltä osin kuin niitä koskevissa laeissa ei toisin säädetä.

Vakuutuslainsäädännön pakottavuutta vakuutuslainsäädännön hyväksi laajennettaisiin. Nykyisin laki on vakuutuslainsäädännön hyväksi pakottava vain, jos vakuutuslainsäädännön on kuluttaja tai kuluttajien rinnastettavissa oleva elinkeinonharjoittaja. Ehdotuksen mukaan laki olisi pakottava myös sellaisten oikeushenkilöiden hyväksi, jotka ovat vakuutuslainsäädännön sopimusosapuolena rinnastettavissa kuluttajien. Muutos toisi pakottavuussuojan piiriin useimmat asunto-osakeyhtiöt ja aatteelliset yhdistykset. Vakuutuslainsäädännön takautumisoikeutta selvennettäisiin tapauksissa, joissa vahingon aiheuttanut kolmas henkilö on muu kuin luonnollinen henkilö.

Esityksen mukaan vakuutuslainsäädännön ase-
tettaisiin velvollisuus perustella päätöksensä, jos se hylkää vakuutuslainsäädännön tai irtisanoo vakuutuslainsäädännön. Perusteen olisi oltava lain ja hyvän vakuutuslainsäädännön mukainen.

Lakiin lisättäisiin erityissäännöksiä vakuutuslainsäädännön velvollisuudesta antaa vakuutuslainsäädännön hakijalle tietoja sijoitussidonnaisista vakuutuslainsäädännöistä. Tietoja annettaessa tulisi kiinnittää huomiota sijoituskohteiden valinnan kannalta olennaisiin seikkoihin, ottaen huomioon erityisesti vakuutuslainsäädännön hakijan aiempi kokemus sijoittamisesta sekä sijoittamisen tavoitteet. Oikeusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä henkivakuutuslainsäädännön

2002/83/EY liitteessä III lueteltujen tietojen antamisesta. Finanssivalvonta voisi antaa tiettyjä tiedonantovelvoitteita täsmentäviä teknisluonteisia määräyksiä.

Vakuutuslainsäädännön ja vakuutetun tiedonantovelvollisuutta koskevaa sääntelyä selvennettäisiin säätämällä erikseen tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin vaikutuksesta vakuutuslainsäädännön korvaukseen silloin, kun vakuutusmaksua on väärin tietojen johdosta peritty selvästi vähemmän kuin jos tiedot olisivat olleet oikeita.

Lisäksi tarkistettaisiin säännöksiä niin sanotuista ryhmäetuvakuutuslainsäädännöistä, edunsaajamääräyksestä, henkivakuutuslainsäädännön perustuvan oikeuden ulosmittauksesta sekä korvausvaatimuksen vanhentumisesta ja kanneajasta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

Lakialoite

Lakialoitteessa ehdotetaan vakuutuslainsäädännön 16 §:ää muutettavaksi siten, että vakuutuslainsäädännön olisi lähetettävä ns. jatkuvan vahinkovakuutuslainsäädännön irtisanomista koskeva ilmoitus kirjatulla kirjeellä vakuutuslainsäädännön viimeistään kuukautta ennen vakuutuslainsäädännön päättymistä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Talousvaliokunta ehdottaa, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään vakuutuslainsäädännön muuttamisesta annettuun lakiehdotukseen tehdyin muutoksin ja että lakialoitteen lakiehdotus hylätään.

Talousvaliokunta pitää asianmukaisena, että vakuutuslainsäädännön poistetaan epäselvyydet ja tulkinnanvaraisuudet. Vakuutuslainsäädännön laki tuli voimaan heinäkuun alussa 1995. Nyt lakiin tehtävissä muutoksissa on otettu huomioon vakuutusmarkkinoilla tapahtunut kehitys ja uudentyyppiset vakuutuslainsäädännön tuotteet.

Muiden muutosten ohella lakiin lisätään uusi 6 a §, jonka mukaan vakuutuslainsäädännön hakeneelle kuluttajalle tai häneen rinnastettavalle on ilmoitettava hylkäysperuste, jollei kyseessä ole rahanpesu- tai terrorismiepäily. Talousvaliokunta on muuttanut säännöstä niin, että hylkäysperuste on ilmoitettava aina kirjallisesti eikä, kuten hallituksen esityksessä, vain vakuutuslainsäädännön hakeneen pyynnöstä. Vakuutuslainsäädännön on oltava valmiudet perustella hylkäys kirjallisena jo hallituksen esityksenkin nojalla. Valiokunta katsoo, että kirjallinen perustelu antaa vakuutuslainsäädännön hakeneelle paremmat mahdollisuudet harkita, onko

20 a §. *Henkilövakuutuksen sopimusehtojen muuttaminen.* Pykäläehdotuksen 3 momentti on poistettu sen johdosta, että valiokunnan kuulemisissa on esitetty sitä kohtaan arvostelua epäselvyyksistä ja ristiriitaisuuksista. Momentin poistamisella vältetään näistä johtuvat ongelmat erityisesti suhteessa 2 momenttiin.

Momentti oli myös EU-oikeuden syrjintäkielön kannalta ongelmallinen, sillä sen säännökset olisivat käytännössä tulleet sovellettaviksi vain kotimaisiin vakuutusyhtiöihin ja olisivat antaneet niille jossain määrin laajemmat oikeudet muuttaa sopimusehtoja kuin mitä ulkomaisilla yhtiöillä olisi ollut pykälän muiden säännösten nojalla.

Pykäläehdotuksen 3 momentin poistamisen johdosta hallituksen esityksen 6 momentista on poistettu siihen liittyvä virke. Lisäksi 6 momentin säännöksiä muutosten voimaantulosta on tarkistettu sen johdosta, että lyhyet, usein vain kuukauden pituiset vakuutusmaksukaudet yleistyvät tapaturma- ja sairausvakuutuksissa. Vakuutusmaksuja ja sopimusehtoja ei saa muuttaa useammin kuin kerran vuodessa, vaikka vakuutusmaksukausi olisi vuotta lyhyempi.

Lakialoite

Valiokunta toteaa, että vakuutus sopimuslaissa on 16 §:n lisäksi viisi muutakin pykälää, jotka koskevat vakuutuksenantajan irtisanomisoikeutta eri perusteilla ja irtisanomisista ilmoittamista (15, 17, 25, 27 ja 39 §). Eräät ehtojen muutokset (esim. korvauspiirin supistaminen) ovat vakuutuksenottajan kannalta rinnastettavissa vakuutuksen osittaiseen irtisanomiseen (18, 19, 20, 25 ja 27 §). Jos lakialoitteessa ehdotettua 16 §:ää muutettaisiin, vastaavasti olisi tarkistettava myös edellä mainittuja muita pykäläiä.

Lakialoitteessa ehdotettu muutovaatimus, kirjattu kirje, on ongelmallinen. Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 12 §:ssä säädetään sopimusta koskevien muutovaatimusten täyttämisestä sähköisesti. Pykälän säännökset koskevat myös sopimussuhteeseen liittyviä osapuolten ilmoituksia, kuten irtisanomisilmoituksia. Tarkoituksena on ollut varmistaa, etteivät lakisääteiset muutovaati-

mukset estä asian hoitamista pätevästi myös sähköisesti. Kirjattua kirjettä ei voi toimittaa sähköisesti.

Valiokunta katsoo, että lakialoite ei ratkaise muutovaatimusten asettamiseen liittyviä monia kysymyksiä eikä ole sellaisenaan toteuttamiskelpoinen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että lakialoite hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 4, 6 a, 13 ja 20 a § muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että lakialoite LA 46/2007 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1. lakiehdotus

4 §

Ryhmävakuutukseen sovellettavat säännökset

Ryhmävakuutukseen sovelletaan 1—4, 8, 15, 18, 20, 20 a, 22—37, 44 ja 46 §:n, 47 §:n 3 momentin, 48—51, 55, 56, 59—61 ja 67—82 §:n säännöksiä. Ryhmävakuutukseen, joka on voimassa ainoastaan tilapäisen, sovittuun paikkaan tehtävän käynnin tai enintään kuukauden kestäväen toimintaan osallistumisen ajan, sovelletaan vain 1—4, 8, 22—37 §:n, 47 §:n 3 momentin, 55, 59—61 ja 69—75, 81 ja 82 §:n säännöksiä.

6 a §

Tieto hylkäysperusteesta

Jos vakuutusta ei myönnetä kuluttajalle tai kuluttajaan 3 §:n 2 momentin mukaan rinnastet-

tavalle, vakuutusta hakeneelle on ilmoitettava hylkäysperuste, jollei hylkäys *perustu* rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 26 §:ään. (*Poist.*) *Peruste* on ilmoitettava kirjallisesti. Hylkäysperusteen on oltava lain ja hyvän vakuutustavan mukainen.

13 §

Vakuutuksenottajan oikeus saada vapaakirja tai takaisinostoarvo henkilövakuutuksessa

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Eläkevakuutuksen ehdoissa voidaan kuitenkin määrätä, ettei vakuutuksenottajalla ole 1 tai 2 momentissa säädettyä oikeutta saada takaisinostoarvoa. (*Poist.*)

20 a §

Henkilövakuutuksen sopimusehtojen muuttaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

(3 mom. *poist.*)

(3 ja 4 mom. kuten HE:n 4 ja 5 mom.)

Vakuutuksenantajan on lähetettävä vakuutuksenottajalle ilmoitus siitä, miten vakuutusmaksu tai muut sopimusehdot muuttuvat. Ilmoituksessa on mainittava, että vakuutuksenottajalla on oikeus irtisanoa vakuutus. (*Poist.*) Muutos tulee voimaan sen vakuutusmaksukauden tai, jos *vakuutusmaksukausi on lyhyempi kuin yksi vuosi tai siitä ei ole sovittu*, sen kalenterivuoden alusta lukien, joka ensiksi seuraa kuukauden kulu-
tua siitä, kun vakuutuksenantaja on lähettänyt vakuutuksenottajalle tämän momentin mukaisen ilmoituksen sopimusehtojen muuttumisesta.

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
 vpj. Antti Rantakangas /kesk
 jäs. Hannu Hoskonen /kesk
 Harri Jaskari /kok
 Matti Kangas /vas
 Toimi Kankaanniemi /kd
 Miapetra Kumpula-Natri /sd

Jouko Laxell /kok
 Marjo Matikainen-Kallström /kok
 Oras Tynkkynen /vihr
 Markku Uusipaavalniemi /kesk
 vjäs. Janne Seurujärvi /kesk
 Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen
 valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.